

Rezumatul (p.324-325) și lista figurilor, în limba franceză, (p.326-335), indicele punctelor și localitățile cu descoperiri paleolitice și epipaleolitice sau cu faună cuaternară (p.336), încheie o lucrare deosebit de utilă pentru înțelegerea vârstei pietrei cioplite la răsărit de Carpați, care este de dorit să fie completată, cât mai curând, cu partea a doua a acestui volum și, firește, cu celelalte tomuri ale seriei.

Dumitru D. Boghian

Mircea Udrescu, Luminița Bejenaru, Carmen Hrișcu, *INTRODUCERE ÎN ARHEOZOOLOGIE*, Editura Corson, Iași, 1999, 184 p, 23 de tabele și 22 figuri

Una dintre cele mai importante și interesante, în același timp, apariții editoriale, cu aplecare spre interdisciplinaritate este, fără îndoială, lucrarea prezentată mai sus, care vine să umple pașii golul existent, din această perspectivă, în cercetarea arheologică românească.

Lucrarea pe care o discutăm a fost concepută și realizată ca o sinteză didactică, accesibilă specialiștilor, mai ales arheologilor, cei care, atunci când nu beneficiază de prezența unui arheozoolog pe șantierul arheologic, sunt datori să recupereze materialul osteologic, a cărui studiere contribuie la înțelegerea mai completă a activităților umane, păstrate în diverse complexe arheologice.

După cuvântul înainte intitulat *Arheozoologia românească la ceasul sintezelor* (p. 9-11), semnat de prof. dr. Victor Spinei, și o scurtă *Prefață* (p.13), autorii tratează, în capitolul I, *Arheozoologia* (p.15-28), cu principalele caracteristici ale acestei discipline științifice de graniță. Astfel, după definirea arheozoologiei, realizată în manieră interdisciplinară se fac referiri la valenței informației arheozologice, de la modul de obținere, sacrificare și tranșare a animalelor pentru consum și, am adăuga noi, pentru alte destinații, trăsăturile materiilor prime de origine animală și unele utilizări în industria osteologică, până la oferirea de date de natură istorică: de paleoeconomie, paleozoologie, paleoecologie, despre sezonalitatea unor așezări, despre practicile rituale și funerare, structurile sociale, legăturile cu alte comunități umane, paleopatologie umană și practicile empirice de vindecare și tafonomice. De asemenea, demne de un larg interes sunt referințele legate de colaborarea dintre arheozoologi și la problemele de nomenclatură.

Capitolul al II-lea denumit *Materialul de studiu arheozoologic* (p. 29-42) este foarte important, mai ales pentru arheolog, deoarece definește atât ce este un eșantion arheozoologic, originea materialului arheozoologic-pentru alimentație, pentru procurarea produselor primare și secundare, pentru practicile rituale și activitatea artizanală, precum și diversitatea și caracteristicile materialului arheozoologic, analizând pe scurt-oasele, dinții, tijele osoase ale coamelor, plăcile osoase ale unor tegumente, cochiliile. De asemenea, se fac referiri la modul de recoltare a materialului arheozoologic din diferite contexte arheologice, prin degajarea și prelevarea resturilor, tehnica cermerii umede și uscate, pregătirea materialului arheozoologic pentru studiu, prin spălare și restaurare-consolidare, marcarea și stocarea diferitelor piese.

În continuare, capitolele: al III-lea *Determinarea materialului arheozoologic* (p.43-49), al IV-lea *Osteometria* (p.50-51), al V-lea *Estimarea vârstei* (p.52-72) și al VI-lea *Estimarea taliei la greabăn și a sexului pentru unele specii de animale; probleme specifice de identificare* (p.73-114) sunt mult mai folositoare pentru specialiștii în arheozoologie, deoarece sunt abordate: caracteristicile generale de recunoaștere a resturilor osteologice, pentru principalele grupe de vertebrate-pești, amfibieni, reptile, păsări, mamifere, trăsăturile scheletului mamalian-craniul, dinții, coloana

vertebrală, coastele, sternul și membrele, măsurarea materialului osteologic și modalitățile de stabilire a vârstei animalelor folosite de comunitățile preistorice, protoistorice și istorice, stabilirea taliei la greabăn și a sexului la speciile *Bos taurus*, *Sus domesticus*, *Ovis aries* / *Capra hircus*, *Equus caballus*, *Canis familiaris*, oferind date foarte interesante pentru dinamica biologică și istorică.

Informații deosebite au fost puse la dispoziția cititorilor în capitolul al VII-lea referitor la **Paleopatologie** (p.115-137), în care autorii definesc obiectul de studiu al acestei discipline care se ocupă cu studierea afecțiunilor de care au suferit diferitele animale în decursul vieții lor (distrofii, inflamații și/sau infecții, fracturi și tumori etc). În acest sens, este prezentat un util studiu de caz legat de paleopatologia animală și practicile empirice de vindecare identificate într-o serie de așezări geto-dacice și romane de pe teritoriul României (fracturi costale, de membre sau în alte locuri, modalitățile de producere a fracturilor și tentativele de tratament empiric).

De asemenea, merită menționat capitolul al VIII-lea **Tafonomia** (p.138-148), în care este definită această disciplină științifică biologică, care se ocupă cu studiul evoluției resturilor de animale, după moarte, până la reîntoarcerea lor în litosferă și transformarea în vestigii arheologice, oferă date despre moartea animalelor, dezmembrarea și dispersia scheletelor, prin acțiunea omului asupra animalului ucis (prin jupuire, eviscerare, tranșare primară și secundară, prelucrarea culinară și utilizarea intenționată a materialelor dure animale) sau prin acțiunea factorilor naturali - a carnișierelor domestice și sălbatice, a rozătoarelor, a factorilor atmosferici, și conservarea oaselor în sedimentul geologico-arheologic prin acțiunea chimică a solului, umiditate, aerație și agenți biologici.

O remarcă aparte trebuie făcută pentru faptul că fiecare capitol și, uneori, subcapitol, au fost date referințe bibliografice românești și străine, care sprijină informațiile sintetice transmise.

Anexele cuprinzând fișele descriptive ale scheletelor unor animale, cu stadiile de uzură dentară, cu vârstele de fuzionare a epifizelor scheletului postcranian și criteriile de separare a speciilor *Bos* / *Bison* și *Ovis* / *Capra* (p.148-180) și rezumatul în limba franceză (p. 181-184) încheie această lucrare pe care o putem considera, fără teama de a greși, ca un ghid mult așteptat, necesar și util, o lectură științifică accesibilă, în același timp, atât pentru arheologi cât și pentru arheozoologi, în complexa și dificila lor muncă de reconstituire a vieții trecute, cerându-se a fi urmată de alte lucrări speciale sau de sinteză în acest domeniu, pentru fiecare perioadă istorică în parte, care să reliefeze complexele relații antropozoologice.

Dumitru D. Boghian

**Liubomir P. Mihailina, NASELENNJA VERH'NOGO POPRUTTJA VIII-X ST
/(POPULAȚIA REGIUNII PRUTULUI SUPERIOR ÎN SECOLELE VIII-X),
Cernivci, "Ruta", 1997, 144 p, 49 figuri și 4 tabele în text**

Sub egida Universității de Stat "Iu. Fedkoviči" și a Centrului Bucovinean de cercetări arheologice din Cernăuți a apărut lucrarea de mai sus a profesorului L. P. Mihailina, concepută ca o lucrare monografică în care au fost analizate descoperirile arheologice date în secolele VIII-X în zona Prutului superior, autorul încercând să facă și încadrarea lor etnică.

După ce în *Vstyp (Introducere)* (p.3-15) ne prezintă caracteristicile toponimiei slave precreștine din zona Prutului Superior, atribuite purtătorilor culturii Praga și urmașilor acestora, autorul ne arată că pentru secolele VIII-X, în această regiune, care este parte însemnată a Bucovinei de Nord, s-au descoperit 126 de monumente arheologice (așezări deschise și fortificate, sanctuare și